

VOOR HEETE VUREN

DOOR NANNIE VAN WEHL

MIJN ELECTRISCHE STOOF HEEFT ME op een lange, regenererende meditatie gebracht.

Het is een zoogenaamde „lampenstoof”. Net een kistje, met een dichtgespijkerde bovenkant van aluminium. In dat aluminium is op trouwhartige wijze de veelbelovende spreuk: „Ich wärme dich”, geprikt. Is de stekker in het contact, dan schitteren de zoete woorden je van onder de tafel tegemoet. Van de week moet ik de stoof verplaatzen, hij kantelt in mijn handen — ik heb hem veertien jaar — o! beperktheid van ons opmerkingsvermogen — op den onderkant staat een heel verhaal, in paragrafen en alinea's — en ik heb 't nooit eerder gelezen. Wat mij 't eerst treft van den waarlijk roerenden inhoud is een uitroep, in dikke letters gedrukt: „Beseitigt die Kohlennot!” En in een der paragrafen, telkens ingeleid met dat innige „Ich wärme dich —” dikgedrukt telkens — vind ik: „steuert die Kohlennot, die im kommenden Winter katastrophal zu werden droht und in den nächsten Jahren kaum zu beheben sein wird.”

Hoe werd ik daar ineens bestormd door talloze herinneringen! Met de grootste verwondering constateer ik, dat die veertien jaren nadien zich zoo zwaar gestapeld hebben op dat verle-

den, dat alles wel héél diep in de kelders van het Verleden is gezonken, bewaakt en grauwwormsponnen door de Spinnen van Emeralda.

Mijn gansche dag is toen aan het Verleden gewijd geweest en mijmerend vond ik steeds meer details. Wat van deze ervaring nu zoo opbouwend, zoo troostend op me inwerkte, was de gedachte in me: „Toen hebben we toch óók voor zulke heete vuren gestaan! Tóen zijn we er ook doorheen gekomen. Toen zijn wij vrouwen toch ook wel ten doode toe geplaagd door al de venijnige kleine onaangenaamheden, toen hebben we ook meermalen gedacht: „daar kom ik niet door — ik zal bezwijken onder de taak, alles thuis draaiend te houden—”

De kolennoed! Wij allen verschanst in eene kamer, bij één kachel, al lang afgedankt op zolder staand en nu verheven tot huisaltaar. Een kachel, die ik dankbaar herdenk en verleden zomer pas op heb geruimd omdat hij nu letterlijk uit elkaar viel — een kachel, waar alles in brandde en alles heerlijke warmte in gaf, tot de moeizaam gerolde papierballen toe. — Wat kreeg je natte koude handen van die vieze papierpap! De levensmiddelen-distributie — al dat gezanik en gescharrel — al dat tijdverlies van in de queue staan — al dat uitkijken in de krant van wat er nu weer zijn zou — rekenen met heele en halve broodbonnen, boterbonnen. Je groeiende afkeer tegen de spij-

zen en dranken, die je buiten de distributie kon krijgen. — O! die tapioca! Je kon geen tapioca meer zien. — Die bussenmelk, die sausen in fleschjes, om de slechte aardappelen wat meer smaak te geven. Van den zomer nog heb ik de kinderen ergens buiten „het hongerbankje” gewezen. In het schraalst van den tijd waren we daar in de buurt met zijn allen in pension, met al onze bonnen en voor veel geld. En we leden honger. Want er was daar buiten, onder den rook van een groote stad, die alles wegzoog, werkelijk bijna niets te krijgen. Zelfs ontbraken de artikelen, beloofd op de bonnen, vaak. Die schrikkelijke maaltijden, opgediend in een prachtig servies, wit met goud. Een vischje, belachelijk klein en viezig grauwwater, saus van wat geel water, blauwige aardappelen, die naar roken. En iets roods en wits op een schaal, dat een dessert moest verbeelden.

In de buurt van de hongerbank was een banketbakkerswinkel en die had nog wel eens iets. Meestal Koninginnebrood. En dan slopen we naar het

verborgen bankje, want we wilden ons algemeen bekend pension geen oneer aandoen, de mevrouw kon het toch ook niet helpen, ze deed, wat ze kon. En dan deelden we daar ons Koninginnebrood. Nu zelfs, kan ik 't nog niet zien — ik wend me af, als ik in de étalages de halfronde

rollen zie liggen, hoe mooi ze geglaceerd zijn, versierd met roode vruchtjes en zilveren boontjes. En de kleerrenarigheid. Hoeveel geld je ook besteedde, toch werd nieuw ondergoed o, zoo gauw tot lorren. Ik hoor mijn dochttertje nog krijten: „Moeder, de oorlog zit in mijn laarsjes!” toen haar laarsjes, waar ze zoo trotsch op was, lichtgrijs, met grijze knoopjes, haar den derden dag van de voetsjes barstten.

En dan de stille avonden, of 't aan zee was, of in de bosschen, of 't op de hei was of in je eigen stille stadswijk. Je wou je beslommeringen ontvlieden, naar buiten, de natuur in. En dan vielen alle kleine moeiten en zorgen van je af, maar dan was daar die ééne groote zorg, die ééne diepe bekommernis. Hoe stiller het was om je heen, des te luider klonk het kanongebulder — altijd door — altijd door — En je realiseerde even. Bij elk schot zooveel — zooveel —

En dan waren er de dagen, gemerkt met een zwarte kool. De dagen, waarop Het Gevaar vlak vóór je stond — ook wij? ook wij? En je keek man en kinderen aan, je keek je huis aan — 't was, of je alles voor het eerst zag, nu je 't zag in den angst voor den ondergang, de vernietiging. Dan herademde je weer — er gingen weer maanden voorbij — Tot je ging hopen: Zoolang is alles goedgegaan, tien-

„.... Toen zijn wij, vrouwen, ook ten doode toe geplaagd — tóen zijn we er óók doorheen gekomen”

tallen malen had 't toch al mis kunnen zijn — 't zal wel waar zijn, dat de een ons spaart om den ander. genoeg zijn — Het gevaar voor ons — is voorbij —"

Tot de Aprilmaand van 1918 kwam. En een telefoonbericht 's avonds van wie zijn leed niet zwijgen kon — Een radiobericht opgevangen — Duitschland zou ons den oorlog verklaren om de zand- en grintkwestie, en, mochten we al toegeven en Duitschland ons dus met rust laten, dan viel Engeland ons zeker aan —

Die nacht — een schoone lichte lente-nacht — Wachten, wachten — op het ochtendblad. Als dit alles wáár was, niet ingegeven door zucht naar sensatie, dan zou het ochtendblad het vermelden. — Trillend wakker liggen in den lichten nacht — Gespannen luisteren — Alles blijft kalm. Zóu het kunnen? Zou het mogelijk zijn, dat we wéér ontsnappen? Eindelijk het klappen der tuinhekjes — Uit de verte komt het nader — De looper met het ochtendblad — Naar beneden! De krant, door de reet van de bus uit zijn handen gegrist — Gezocht — Niets — Voor vandaag althans weer verlost — Maar al kunnen we geen bevestiging krijgen van de vreeselijke avondtiding, toch merken we, dat het weer spant en in de komende dagen voelen we, dat het erger spant dan het nog gedaan heeft — Alle verloven worden ingetrokken, de ministerraad vergadert dagelijks. De wildste geruchten doen de ronde, de Duitsche troepen zouden al aan onze Oostgrens bijeengetrokken zijn — En een stellig bericht: onze gezant in Berlijn heeft moeten hooren, dat „het hoogst ernstige gevolgen voor ons land zou hebben, als Duitschlands eischen niet ingewilligd werden” —

Angst — angst — Heete vuren — Terwijl moet alles draaien — De kindertjes moeten eten, drinken en vroolijk zijn —

En dan tòch weer, tòch weer, verslapt de greep. de druk vermindert — 4 Mei kan de krant melden, dat de spanning begint te minderen — en weer zinkt het leven terug in zijn kleine zorgen en weer onderga je die als iets heel nijpends, inplaats dat je denkt: „Maar nu blijde zijn! We kunnen niet blijde

De tiende November dreef je de straat op — De geruchten waren weer opnieuw wild — en — hoe wilder ze werden, hoe meer waarheid ze telkens bleken te bevatten. Bulletin na bulletin — Een wereld verzonk rondom je heen — Elf November — elf uur — de wapenstilstand. Maar de nood en de ellende was nog niet geleden, al was het heetste vuur nu voor ons gedoofd. —

Om de kinderen leed je in die jaren het meest, gelijk we nu om onze jonge menschen het meest lijdén. In die dagen ging ik Multatuli begrijpen, die verzuchtte: „Ik zou geen plezier in hongertijden hebben, als ik mijn vrouw en mijn kinderen niet had —”

Toentertijd zou ik ook niets geen plezier in distributiekonnen gehad hebben, noch in rustig voortwerken en doen of alles gewoon was — als de kinderen er niet geweest waren. De kinderen, die, zoolwel je eigen als andere kinderen, telkens een note gaie wisten te brengen in de somberheid —

Kleine zus heeft extra honger en eet de eene boterham na de andere. Tot ze bij wéér een boterham bezorgd vraagt: „Of ben ik soms al aan mijn rantsoen toe?”

Opgetogen thuis van een buitenpartij, meegevraagd door een feestvierende familie: De zevenjarige doet geestdriftig verslag: „Zoo geschommeld — zóó gedraaid — en pannekoeken gegeten *zonder broodbonnetjes!!!*”

Vier jaar is het kleine meisje uit het industriestadje aan de Oostelijke grens, waar 't al heel schraal is — Geen melk, geen kaas, geen vleesch, geen eieren, geen snee brood méér dan 't rantsoen —

Ze vouwt haar armen om haar leeg bordje. En vraagt, vooruit al stralend van blijdschap om zóó iets leuks: „En — wanneer krijgen we nou *heelemaal niks* meer?” —

Het is goed voor ons allemaal om terug te denken aan de Heete Vuren.

En aan het feit, dat we er met z'n allen toen toch óók doorgekomen zijn.